ЛЕКЦІЯ №4: ОРГАНІЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ ТВАРИННИЦТВА – 2 год.

МЕТА: ознайомитися з принципами організації матеріально-технічного забезпечення, функціями та структурою інженерно-технічної служби.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

4.1 Принципи організації матеріально-технічного забезпечення (МТБ)
4.2 Завдання і функції інженерно-технічної служби (ІТС)
4.3 Структура інженерно-технічної служби тваринництва
4.4 Права і обов'язки спеціалістів ІТС.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ, ЯКІ БУДУТЬ ВИКОРИСТОВУВАТИСЯ:
Мультимедійне обладнання (проектор із персональним комп'ютером)

ОПИС ПИТАНЬ:

4.1 ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В умовах інтенсифікації та індустріалізації виробництва тваринницької продукції головна роль належить операторам, які є основними виконавцями всіх механізованих робіт. Традиційно склалася система організації виробництва, за якої оператори-механізатори здійснюють всі роботи, пов'язані з виконанням безпосередніх технологічних операцій, а також забезпечують технологічне і технічне обслуговування всіх закріплених за ними машин та обладнання. При цьому оператори поєднують роботи, які різко розрізняють за своїм" характером: догляд за тваринами, керування засобами механізації, технічне обслуговування, а в окремих випадках і ремонт машин та обладнання різного призначення. Це призводить до того, що оператор дуже часто змушений змінювати профіль своєї роботи.

Отже, традиційна система організації праці, що склалася в сільськогосподарському виробництві взагалі і тваринництві, зокрема, не сприяє суттєвому підвищенню її продуктивності. Необхідність постійного перепрофілювання діяльності виконавців спричиняє непродуктивні втрати робочого часу, порушення зоотехнічних строків виконання виробничих операцій, зниження якості виконання як технологічних, так і технічних заходів. У результаті такого організаційного підходу суттєво знижується ефективність сільськогосподарського виробництва.

Крім того, за таких організаційних принципів основні виконавці мають подвійне підпорядкування: технологу виробництва — як оператори та інженерно-технічній службі — як механізатори. При цьому винагороди за технічний стан машин та обладнання вони практично не отримують.

Впровадження економічних методів керування сільськогосподарським виробництвом зумовлює необхідність нових організаційних підходів до спеціаліза-

ції підрозділів великих господарств, окремих підприємств і служб. Ці підходи ґрунтуються за принципом розподілу праці, відповідно до якого всі роботи підприємств агропромислового комплексу доцільно розділити на дві основні групи із закріпленням за ними відповідних виконавців. До першої групи відносять роботи, які безпосередньо забезпечують технологічні процеси виробництва сільськогосподарської продукції, а до другої — роботи з матеріально-технічного забезпечення основного виробництва, технічної експлуатації машин та обладнання (обслуговування, ремонт, зберігання).

У зв'язку із зазначеним, доцільним є удосконалення схеми організації сільськогосподарського підприємства за принципами цехової структури, при якій особливо важлива роль відводиться цеху матеріально-технічного забезпечення (МТЗ).

Широка різноманітність робіт, які виконуються за допомогою відповідних машин та обладнання, зумовлює диференційний підхід до організації використання технічних засобів, у тому числі й щодо доцільності закріплення їх за окремими цехами та службами господарства.

У галузі тваринництва використовують переважно стаціонарні машини та обладнання, встановлені безпосередньо у виробничих приміщеннях, а також деякі пересувні засоби. За незначним винятком практично всі вони використовуються постійно на одному підприємстві протягом всього періоду експлуатації. Зважаючи на це, машини та обладнання постійного чи тривалого використання протягом року необхідно передавати в оренду або мати на правах власності у цеху тваринництва, їх технічне обслуговування доцільно здійснювати на "сервісних" умовах силами цеху чи спеціалізованої служби МТЗ. Лише деякі машини, в яких виникає лише періодична потреба, можуть залучатися в цех тваринництва на умовах "прокату", тобто замовлятися із цеху чи спеціалізованого підприємства МТЗ.

Різні підходи і можливості до закріплення й використання засобів механізації в господарствах зумовлюють функції спеціалізованої служби матеріально-технічного забезпечення, які включають (рис. 4.1):

- обґрунтування потреб в техніці і замовлення нових машин та обладнання;
- технічне обслуговування і ремонт засобів механізації, переданих в оренду іншим цехам;
- обслуговування, ремонт і зберігання, а також видача напрокат тих технічних засобів, які взяті в оренду цехом МТЗ або є його власністю;
- надання транспортних послуг, забезпечення нафтопродуктами, енергією, запасними частинами та іншими експлуатаційними матеріалами тощо.

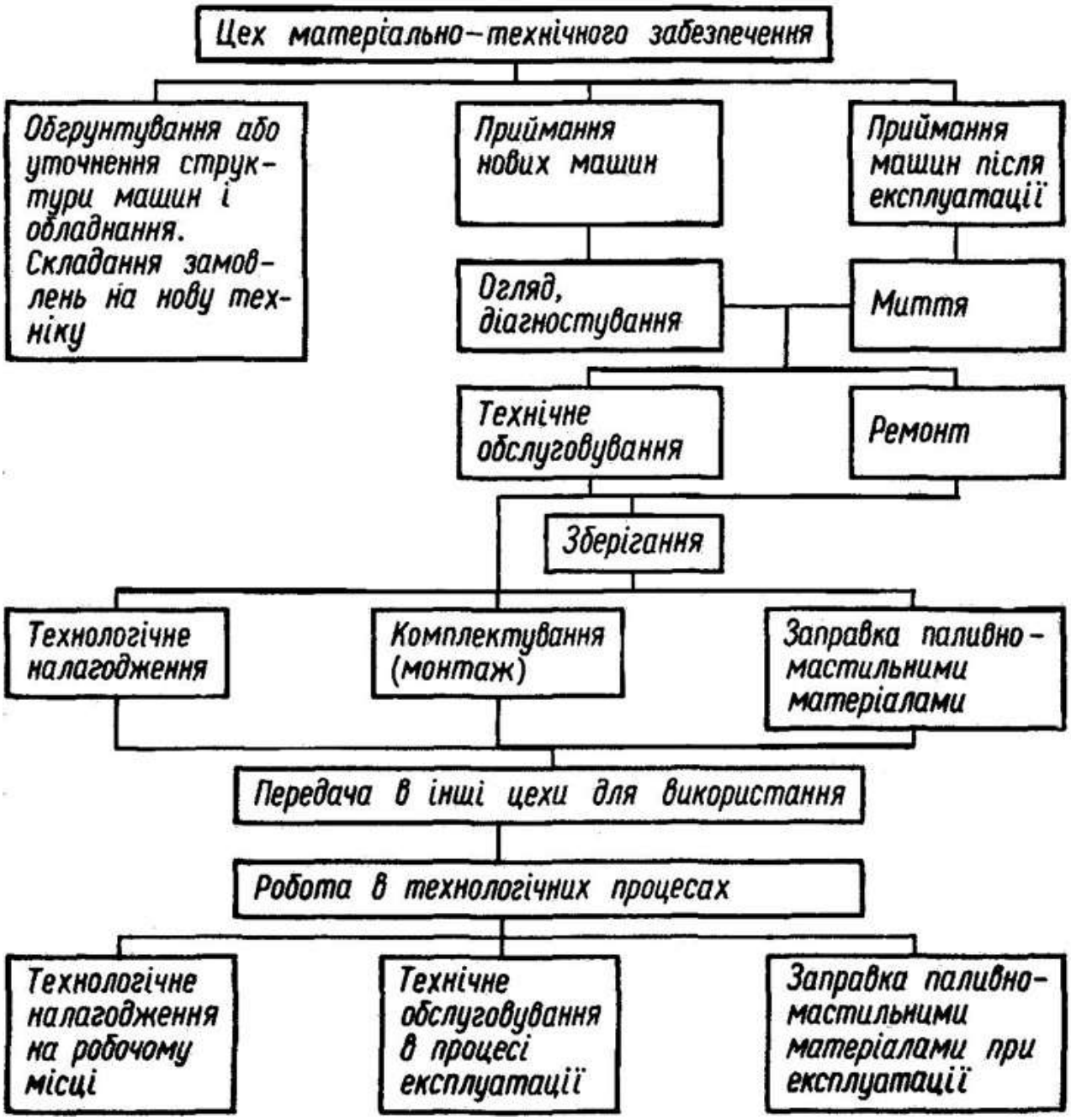

Рисунок 4.1 – Функціональна схема служби матеріально-технічного забезпечення тваринницького підприємства

Отже, принцип поділу праці ґрунтується на тому, що "сервісні" засоби механізації закріплюються за безпосередніми виконавцями робіт у тваринництві, "прокатна" ж техніка знаходиться на балансі служби МТЗ і в разі потреби залучається до виконання необхідних послуг у тваринництві. Співвідношення "сервісних" та "прокатних" технічних засобів визначається характером виробництва тваринницької продукції, а види та обсяг послуг з боку служби МТЗ тваринницьким підрозділам чи підприємствам закріплюється відповідним договором між ними. Цим же договором передбачаються економічні та деякі інші відносини між орендними чи акціонерними підприємствами і службами.

4.2 ЗАВДАННЯ І ФУНКЦІЇ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ

Специфіка функціонування тваринницьких підприємств, а також відповідні їй особливості роботи машин та обладнання в цьому виробництві висувають підвищені вимоги як до самої фермської техніки, так і до інженерно-технічної служби цих господарств.

Інженерно-технічна служба (ІТС) — структурний підрозділ загальної системи управління виробництвом. Вона створюється в господарстві чи на підприємстві для інженерно-технічного забезпечення всіх його виробничих галузей. До функцій ІТС відносяться науково-обгрунтоване планування і реалізація технічних завдань перспективного та поточного плану, впровадження у виробництво прогресивних форм і методів організації машинної праці та управління технікою, підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва, забезпечення високоефективного використання машин і обладнання.

У структурі сільськогосподарських підприємств інженерно-технічна служба повинна: здійснювати матеріально-технічне забезпечення виробництва необхідними машинами, обладнанням, запасними частинами до них та паливно-мастильними матеріалами, а також виробничу експлуатацію засобів механізації, їх ремонт, технічне обслуговування та зберігання; створювати безпечні умови праці; організовувати підвищення кваліфікації механізаторських кадрів, роботу з винахідництва та раціоналізації тощо. Ця служба повинна брати активну участь в оперативному управлінні високомеханізованим виробництвом, забезпечувати ефективне використання і правильне технічне обслуговування засобів механізації та автоматизації, добиватися економії затрат праці, енергетичних, матеріальних та грошових ресурсів на утримання техніки.

4.3 СТРУКТУРА ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ ТВАРИННИЦТВА

У системі приватних та державних підприємств функції матеріально-технічного забезпечення виробництва, підтримання технічної готовності та ефективного використання машин і обладнання, впровадження нової техніки, прогресивних технологій покладені на відділ механізації тваринництва, який є структурним підрозділом загальногосподарського цеху МТЗ. Відділ очолює інженер (якщо господарство має понад 1500 умовних голів великої рогатої худоби) або технік-механік (при 800—1500 умовних голів) з механізації виробничих процесів у тваринництві. При наявності в господарстві понад 5000 умовних голів великої рогатої худоби, крім інженера, додатково вводять посаду техніка-механіка.

Основними виконавцями робіт з технічного обслуговування машин та обладнання є майстри-наладчики та слюсарі-ремонтники. Відділ механізації тваринництва може включати групи (бригади, ланки) майстрів-наладчиків, механізаторів-операторів, а також слюсарів з ремонту фермської техніки (рис. 3.2).

Персональний та кількісний склад ІТС визначається відповідними діючими нормативами чи типовими проектами. У процесі розвитку та удосконалення виробництва, підвищення рівня його технічного оснащення структура ІТС та чисельність персоналу може змінюватися.

4.4 ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ

До інженерно-технічних працівників тваринницьких підприємств та служб, їх матеріально-технічного забезпечення висувають високі вимоги щодо їхніх ділових якостей, оскільки в сучасних умовах здійснювати управління виробництвом можуть кваліфіковані спеціалісти, які добре орієнтуються в питаннях технології, механізації й автоматизації, організації та економіки. Від знань і організаторських здібностей, а також уміння спеціалістів вести виробництво на сучасній науково-технічній основі залежать своєчасність та рівень виконання запланованих завдань, ефективне використання наявних ресурсів і, нарешті, рентабельність тваринництва.

Права і обов'язки інженерно-технічних працівників та їх функції визначаються посадовими інструкціями, які розробляються безпосередньо в господарстві, або ж трудовою угодою (контрактом), що укладається між господарством і відповідним спеціалістом. Проекти цих документів розглядаються на виробничих нарадах підприємства, а потім затверджуються його керівником.

Зазначені документи стосовно основних спеціалістів ІТС тваринницьких ферм і комплексів включають такі розділи: загальні положення, посадові обов'язки, права та відповідальність. У цих документах відображаються особливості організації виробництва, роботи і управління в конкретному господарстві; враховуються новітні досягнення науково-технічного прогресу в напрямах технології, індустріалізації та економіки тваринництва.

У першому розділі визначають рівень спеціальної підготовки (кваліфікаційні вимоги), необхідні для виконання обов'язків, що покладаються на того чи іншого спеціаліста, а також вимоги до практичного стажу роботи. Другий розділ передбачає обов'язки спеціаліста, які забезпечують досягнення високих виробничих показників, підвищення кваліфікації й організації навчання підлеглих, виконання ними правил техніки безпеки та виробничої санітарії.

У третьому розділі наводиться перелік прав спеціаліста. Залежно від його рівня вони можуть стосуватися планування розвитку і керування підприємством, технології та матеріально-технічного забезпечення виробництва продукції тваринництва, її переробки, зберігання й збуту, питань оплати праці, матеріального та морального заохочення тощо. У четвертому розділі вказується ступінь відповідальності того чи іншого спеціаліста у разі порушення трудової дисципліни, правил охорони праці, виробничої санітарної й протипожежної безпеки; за матеріальні та моральні збитки, понесені в результаті неправильного рішення або недбалого відношення до своїх обов'язків, навколишнього середовища чи ставлення до співробітників.

У випадках виробничої потреби окремі обов'язки, права і відповідальність можуть бути перерозподілені наказом керівника господарства між відповідними інженерно-технічними працівниками. При недостатніх обсягах робіт функції деяких працівників можуть суміщатися.

Наведемо приклади посадових інструкцій основних інженерно-технічних працівників тваринницьких підприємств.

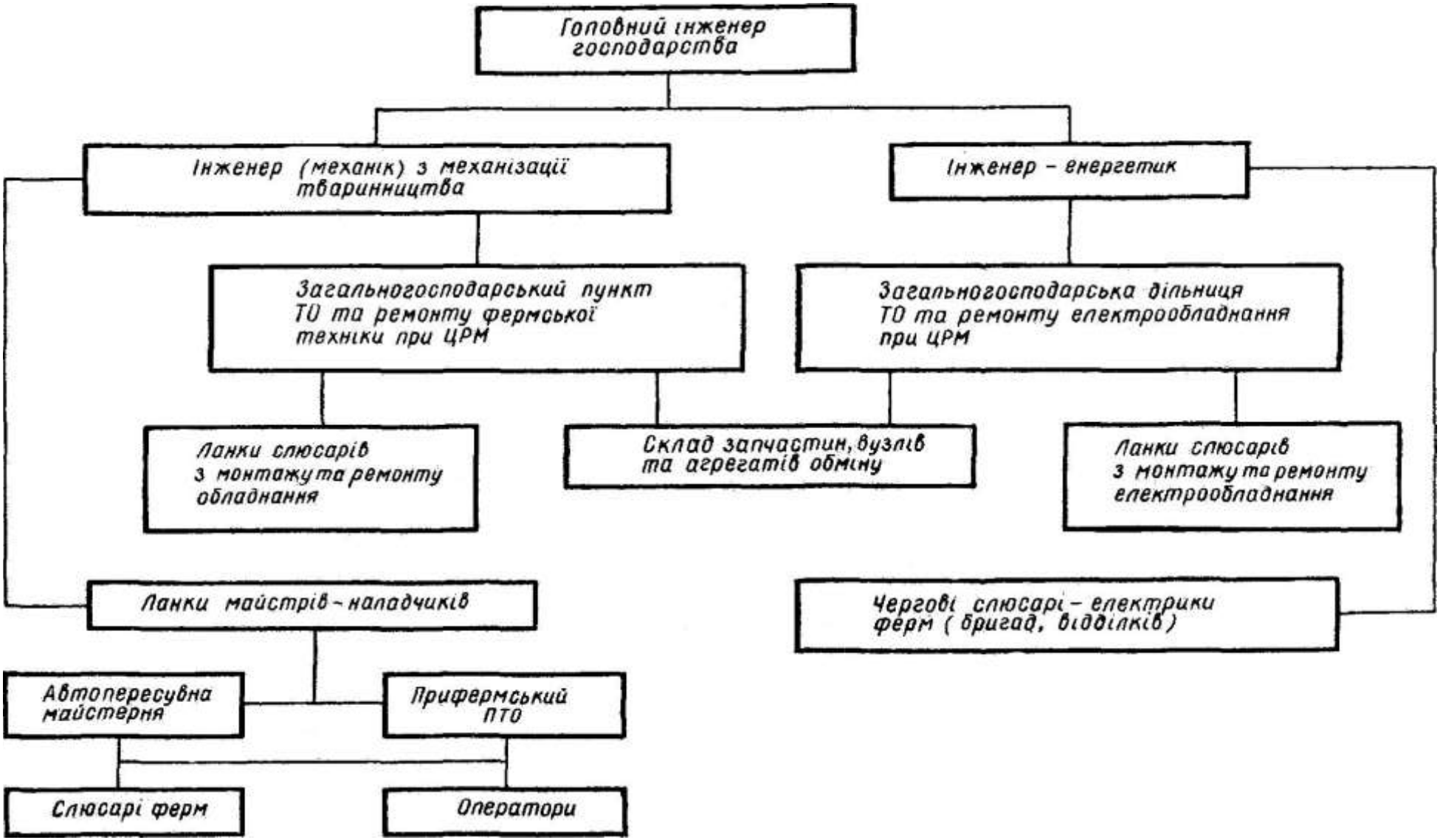

Рисунок 4.2 – Організаційно-структурна схема підрозділу інженерно-технічної служби галузі тваринництва

Головний інженер господарства здійснює керівництво комплексним технічним розвитком (механізація, електрифікація, автоматизація, водо- і теплозабезпечення) виробництва, організовує високоефективне використання усіх машин та обладнання в господарстві, їх технічне обслуговування і ремонт. За дорученням керівника головний інженер може бути представником господарства з питань матеріально-технічного забезпечення в інших організаціях.

Заходи та рішення по МТЗ сільськогосподарського виробництва, розроблені головним інженером і затверджені керівником (правління), є обов'язковими до виконання керівниками й спеціалістами відповідних підрозділів господарства.

До обов'язків головного інженера входить участь у розгляді проектів, поточному нагляді за будівництвом або ремонтом, прийманні новозбудованих чи відремонтованих об'єктів, розробці перспективних, річних та оперативних планів (придбання технологічного обладнання і матеріалів, питання економії матеріально-енергетичних ресурсів, організації й контролю зберігання машин та обладнання тощо). Він має право: давати вказівки спеціалістам господарства і керівникам виробничих підрозділів стосовно рішень механізації та автоматизації технологічних процесів; забороняти експлуатацію машин і механізмів, що потребують технічного обслуговування чи ремонту; призупиняти й бракувати роботи з технічного обслуговування та ремонту, якщо вони виконані недоброякісно, і вимагати їх переробки; не приймати з ремонту технологічне обладнання, що не відповідає вимогам технічної експлуатації; подавати пропозиції щодо підбору, використанню і звільненню кадрів цеху МТЗ, а також усувати від роботи осіб, які не мають відповідних кваліфікаційних посвідчень.

Головний інженер несе відповідальність за рівень розробки і виконання планів з механізації та автоматизації виробничих процесів; за організацію раціональної експлуатації наявних засобів механізації, їх готовність до своєчасного і високоякісного виконання робіт; впровадження передової технології виробництва сільськогосподарської продукції, а також досягнень науки та передового досвіду. Він відповідає за своєчасне складання і виконання графіків технічного обслуговування і ремонту обладнання, заявок на придбання нових машин, проведення техніко-економічного аналізу використання засобів механізації, а також економне використання ресурсів. Він же є відповідальним за дотримання підпорядкованими йому інженерно-технічними працівниками правил техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежного захисту та охорони природи.

Головному інженеру підпорядковані всі інженерно-технічні працівники господарства, які займаються питаннями механізації, електрифікації, автоматизації й теплофікації виробництва та допоміжних служб, а також транспортного забезпечення, технічного обслуговування і ремонту машин та обладнання.

Інженер-енергетик здійснює керівництво забезпеченням та раціональним використанням ресурсів (електро-, тепло-, повітропостачання, вентиляція, газова та холодильна служби). Він організовує експлуатацію, технічне обслуговування та ремонт електромереж, електрообладнання, мереж газо- та теплофікації, теплоенергетичного обладнання, контрольно-вимірювальних приладів і засобів автоматизації (КІПіА).

У підпорядкуванні інженера-енергетика знаходяться всі інженерно-технічні працівники служб ресурсозабезпечення.

Інженер (механік) з механізації тваринництва підпорядкований головному інженеру господарства, організовує роботу по механізації та автоматизації виробничих процесів безпосередньо на тваринницьких об'єктах, забезпечує раціональне високоефективне використання машин та обладнання, їх своєчасне та якісне обслуговування і постійну технічну готовність. Крім того, він повинен забезпечувати раціональне використання матеріально-енергетичних та трудових ресурсів у тваринництві; розробляти і подавати на затвердження головному інженеру графіки проведення технічного обслуговування фермського обладнання; організовувати й контролювати правильне зберігання техніки; своєчасно провадити інструктаж з техніки безпеки і протипожежного захисту; дбати про підвищення кваліфікації персоналу, який обслуговує засоби механізації.

Інженер має право: давати вказівки керівникам і спеціалістам виробничих підрозділів, операторам технологічного обладнання, а також підпорядкованим йому працівникам (майстри-наладчики, механізатори, слюсарі) з питань ефективного використання засобів механізації; забороняти експлуатацію машин і обладнання, які за своїм станом потребують технічного обслуговування, ремонту або загрожують безпеці працюючих чи тварин, забруднюють навколишнє середовище; не допускати або усувати від роботи осіб, які не мають кваліфікаційних посвідчень, не пройшли інструктаж чи порушують правила охорони праці.

Він несе відповідальність за: чітке дотримання підпорядкованими йому особами встановленого на фермі розпорядку дня; проведення розроблених заходів щодо механізації та автоматизації виробничих процесів у тваринництві і забезпечення технічної готовності, а також високоефективне використання технологічного обладнання; своєчасне складання обґрунтованих замовлень на технічне оснащення, запасні частини та експлуатаційні матеріали; якісне технічне обслуговування та усунення несправностей машин та обладнання; впровадження досягнень науки та передового досвіду, раціональну організацію праці й стан трудової дисципліни підпорядкованих працівників.

Майстер-наладчик тваринницького підприємства є організатором і безпосереднім виконавцем основних робіт з експлуатації, технічного обслуговування та ремонту машин і обладнання ферм та комплексів. У своїй практичній діяльності він керується виробничими завданнями та робочими планами, графіками технічного обслуговування технологічного обладнання, вказівками керівника тваринницького підприємства (завідуючого фермою), розпорядженнями інженера з механізації тваринництва, а також технічними документами з експлуатації, технічного обслуговування і ремонту машин.

Безпосередньо майстру-наладчику підпорядковуються механізатори, слюсарі по технічній експлуатації і ремонту фермської техніки, слюсар-електрик. Майстер-наладчик повинен: сумісно з інженером по механізації тваринництва розробляти пропозиції щодо розвитку механізації та автоматизації галузі, плани й заходи з технічного обслуговування і ремонту машин та обладнання; організовувати роботу механізаторів і слюсарів, які обслуговують фермську техніку відповідно до встановлених режимів її експлуатації та умов ремонту. Він жещоденно видає на-

ряди підпорядкованим йому працівникам, веде облік витрат робочого часу, а також контролює якість роботи слюсарів-наладчиків при проведенні профілактичних та ремонтних заходів; бере участь спільно із слюсарями-наладчиками в проведенні позапланових ремонтів, в регулюванні та налагоджуванні механізмів.

Таким чином, спеціалісти ІТС господарства беруть безпосередню участь в оперативному керуванні технологічними процесами виробництва.

Оперативне ж керування — це сукупність функцій з організації самого виробництва та роботи трудових ресурсів, спрямованих на реалізацію поточних і перспективних планів та рішень. До функцій оперативного управління належать: розробка, коригування і доведення до безпосередніх виконавців планів та завдань — підбір, розстановка і координація роботи виконавців на робочих місцях, забезпечення їх необхідними засобами праці; постійний контроль за процесом виробництва, своєчасне прийняття рішень та організація заходів щодо усунення причин, які порушують нормальний процес виробництва.

Для прийняття раціональних і конкретних рішень з багатьох питань в умовах дефіциту часу необхідно нагромаджувати і аналізувати великий обсяг різнопланової оперативної й довідкової інформації. Застосування сучасних автоматизованих (комп'ютерних) систем збирання та переробки інформації на основі економіко-математичних методів значною мірою полегшує і оптимізує виконання вказаних завдань.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ДО ЛЕКЦІЇ №4

1. Недоліки традиційної системи організації праці ?
2. Які машини переважно використовують у тваринництві?
3. Функції спеціалізованої служби матеріально-технічного забезпечення.
4. Функціональна схема служби МТЗ.
5. Призначення інженерно-технічної служби.
6. Структура інженерно-технічної служби.
7. Основні виконавці робіт з технічного обслуговування машин та обладнання
8. Права та обов'язки спеціалістів інженерно-технічної служби?
9. Склад розділів посадової інструкції.
10. Функції головного інженера господарства

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ: Презентація PowerPoint, відеофільми.